

گزارش ۳حسام کمالی

اقتصاد ۱۴۰۴ از نمای نزدیک

اقتصاد در سال ۱۴۰۴ رشد ۰/۲ درصدی را تجربه کرد؛ در حالی که اقتصاد بدون نفت ۰/۳ درصد کوچک تر هم شد

اقتصاد کشورمان در سال ۱۴۰۴ با رشدی به پایان رسید که فاصله چندانی با بی‌استیاب‌نداشت‌وقت‌فعالیت‌های غیر نفتی نیز آهنگ تولید را کند کرد به گونه‌ای که تولید ناخالص داخلی به قیمت ثابت سال ۱۴۰۰ با احتساب نفت به ۱۰۰هزار و ۴۹۲هزار میلیارد ریال رسید و رشد ۰/۲ درصدی را ثبت کرد؛ اما همین شاخص بدون نفت با کاهش به ۷۵هزار و ۹۴۲هزار میلیارد ریال، افت ۰/۳ درصدی را تجربه کرد و کاهش تولید در بخش‌های کشاورزی و صنعت، در کنار رشد محدود خدمات، ترکیب نهایی عملکرد اقتصاد در سال ۱۴۰۴ را رقم زد. ■ ■ ■

تولید ناخالص داخلی یکی از مهم‌ترین شاخص‌های سنجش عملکرد اقتصاد هر کشور به شمار می‌آید و نرخ رشد آن، میزان تغییر ارزش کالاها و خدمات تولیدشده را در مقایسه با سال قبل مشخص می‌کند. رشد ۰/۲ درصدی اقتصاد کشورمان در سال ۱۴۰۴، هر چند از مثبت ماندن این شاخص حکایت دارد، اما فاصله اندک آن با صفر از کاهش محسوس شتاب فعالیت‌های اقتصادی خبر می‌دهد به‌طوری‌که اختلاف میان رشد اقتصاد با نفت و افت اقتصاد بدون نفت نیز بار دیگر نقش تعیین‌کننده بخش نفت در حفظ رشد مثبت را آشکار کرده است.

■ **رشدی که بر دوش نفت استباد**

اررقام منتشرشده بیانگر آن است که ارزش تولید ناخالص داخلی به قیمت ثابت سال ۱۴۰۰ با احتساب نفت از ۱۰۰ هزار و ۲۸۱هزار میلیارد ریال در سال ۱۴۰۳ به ۱۰۰ هزار و ۴۹۲هزار میلیارد ریال در سال ۱۴۰۴ افزایش یافته و همین افزایش محدود، رشد ۰/۲ درصدی اقتصاد را رقم زده است. در مقابل، ارزش تولید ناخالص داخلی بدون نفت از ۶۶هزار و ۱۶۱هزار میلیارد ریال به ۷۵هزار و ۹۴۲هزار میلیارد ریال کاهش یافته‌و افت ۰/۳ درصدی را ثبت کرده است.

این اختلاف، مهم‌بخش نفت در حفظ رشد مثبت اقتصاد را به‌خوبی آشکار می‌کند و نشان می‌دهد؛ استخراج نفت و گاز طبیعی در سال قبل، ۱۸/۵ درصد را تجربه کرد و در شرایطی که بسیاری از فعالیت‌های تولیدی با کاهش یا رشد ناچیز همراه بودند، اثر این بخش منابع از منفی شدن رشد کل اقتصاد، همین موضوع سبب شده است میان عملکرد اقتصاد با نفت و بدون نفت فاصله‌ای محسوس ایجاد شود.

نگاهی به عملکرد گروه صنایع و معادن نیز بیانگر آن است که رشد مثبت این بخش، بیش از آنکه حاصل رونق عمومی فعالیت‌های تولیدی باشد، از عملکرد برخی زیر گروه‌ها تأثیر پذیرفته است. گروه صنایع و معادن در مجموع رشد ۰/۵ درصدی را ثبت کرده؛ اما صنعت بافت ۱۵ درصدی رویه‌ور شد، تأمین آب و برق ۶/۵ درصد کاهش یافت، ساختمان رشد ۱۱/۴ درصد را تجربه کرد، توزیع گاز طبیعی ۲۰ درصد افزایش یافت و سایر معادن نیز رشد ۴/۱ درصدی را ثبت رساندند.

■ **کشاورزی و خدمات در مدار کمرق**

کشاورزی در سال ۱۴۰۴ با افت ۲/۹ درصدی ضعیف‌ترین عملکرد را میان سه بخش اقتصاد به خود اختصاص داد. این گروه که زیرمجموعه‌هایی مانند زراعت، باغداری، دامداری، جنگلکاری و ماهیگیری را در بر می‌گیرد، یکی از پایه‌های تولید و امنیت غذایی کشور محسوب می‌شود و کاهش تولید در آن، آثار خود را در ارتباطات، خدمات اقتصادی نیز بر سر جای می‌گذارد. بخش خدمات نیز که بزرگ‌ترین سهم را در تولید ناخالص داخلی دارد، در سال گذشته فقط ۰/۳ درصد رشد کرد. فعالیت‌های عمده و خردفروشی، حمل‌ونقل، انبارداری، ارتباطات، خدمات مالی و بیمه، مستغلات، آموزش، سلامت و سایر خدمات عمومی در این گروه قرار دارند. قاعدتاً ثبت چنین نرخ‌ی بیانگر آن است که این بخش نیز نتوانسته است نقش موتور محرک اقتصاد را بر عهده بگیرد و افزایش ارزش افزوده در آن محدود بوده است.

ترکیب عملکرد سه بخش اصلی اقتصاد، وضعیتی از سالی را ترسیم می‌کند که در آن رشد اقتصادی بیش از هر عامل دیگری روی چشمه نقدینگی و بی‌استیجاب‌شدن افت و اقتصاد را بیش از گذشته آشکار می‌کند زیرا رشد پایدار زمانی شکل می‌گیرد که کشاورزی، صنعت و خدمات هم‌زمان از ظرفیت‌افزایش تولید برخوردار باشند و وابستگی نرخ رشد به یک بخش خاص کاهش یابد. آمارهای سال ۱۴۰۴ نیز وضعیتی از اقتصاد را می‌دهد که با وجود حفظ رشد مثبت، همچنان از کمبود شتاب در فعالیت‌های غیر نفتی بنج می‌برد و برای عبور از رشد نزدیک به صفر به تحرک بیشتر در بخش‌های مولد نیاز دارد.

گزارش یک حسام کمالی

اقتصادی را در تکیه بر ظرفیت‌های داخلی، اقتصاد مقاومتی و اقتصاد درون‌زا دانسته‌اند و معتقدند بخش عمده چالش‌های اقتصاد کشور با اصلاح حکمرانی اقتصادی، تقویت تولید و باز آرای سیاست‌های مالی و پولی بر طرف خواهد شد. این بیسسته، مجموعه‌ای از پیشنهاد‌های اجرایی را از بازار مسکن و نظام بانکی تا مالیات، تجارت، آموزش، بهداشت و ساختار دولت در بر می‌گیرد و از آنجایی که سال‌هاست اقتصاد کشورمان با مجموعه‌ای از مشکلات مزمن ماننسد تورم، کاهش سرمایه‌گذاری مولد، رشد فعالیت‌های غیر تولیدی، افت بهره‌وری، ناترازی بودجه و کاهش قدرت خرید خانوارها روبه‌روست، این نسخه می‌تواند گره‌گشا باشد. البته به شرط آنکه اجرایی نشود نه آنکه در بستوی هزار توی تعارض منافع خاک بخورد. این بسته تأکید دارد؛ اصلاح اقتصاد از مسیر تغییر ساختارها عبور می‌کند و اقتصاد مقاومتی به عنوان یک راهبرد عملی مطرح شده است. ■ ■ ■

تدوین کنندگان بسته پیشنهادی عبور از گرندهای اقتصادی که از چهره‌های اقتصادی اجرایی و علمی هستند، معتقدند اقتصاد کشورمان از ظرفیت‌های طبیعی، انسانی، مالی و جغرافیایی گسترده‌ای برخوردار است و استفاده صحیح از این امکانات، وابستگی به منابع خارجی را کاهش می‌دهد. بر همین اساس، توسعه تولید داخلی، اصلاح سازوکارهای حکمرانی اقتصادی، هدایت سرمایه‌های موجود به سمت فعالیت‌های مولد و کاهش سهم سوداگری، محورهای اصلی این نقشه راه را تشکیل می‌دهد.

نخستین پیشنهاد به‌بازار مسکن اختصاص دارد که طی سه‌م برگی از در آمد خانوارها را به خود اختصاص داده است. در این بسته بر اجرای حکم بر نامه هفتم توسعه مبنی بر الحاق ۳۳۰هزار هکتار زمین به محدوده‌های شهری تأکید شده است. هدف از این اقدام، افزایش زمین، کاهش فشار بر بازار مسکن، توسعه ساختوساز و کاهش هزینه تأمین سرپناه برای خانوارها عنوان شده است. پیشنهاددهندگان اعتقاد دارند محدودیت عرضه زمین، یکی از عوامل اصلی جهش قیمت مسکن بوده و اصلاح این بخش، آثار گسترده‌ای بر اقتصاد خانوار خواهد گذاشت.

بخش دوم به تورم و نظام بانکی مربوط می‌شود. در این موضوع، رشد نقدینگی، کسری بودجه و شیوه خلق اعتبار در شبکه بانکی از مهم‌ترین عوامل افزایش سطح عمومی قیمت‌ها معرفی شده است. اصلاح ساختار بانک‌ها، محدود شدن بنگاهداری، هدایت منابع مالی به سمت تولید و بازتعریف مأموریت بانک‌ها به عنوان تأمین‌کنندگان مالی بخش واقعی اقتصاد، مهم‌ترین بخش‌های این بخش را تشکیل می‌دهد و هدف آن است که جریان نقدینگی از

اقتصاد

سرویس اقتصادی۰۶۰۸۸۵۳۳

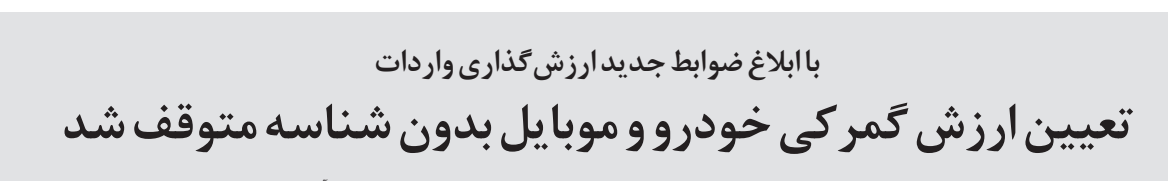

اقتصاد مقاومتی از کشوی میز مسئولان به روی میز اجرا می‌آید؟

نسخه اصلاح اقتصاد پیش‌پای دولت

جمعی از اقتصاددانان با ارائه بسته‌ای، راه‌نجات اقتصاد کشور را اتکا به ظرفیت‌های داخلی، اقتصاد مقاومتی و اقتصاد درون‌زا عنوان کرد

بازارهای غیرمولد فاصله بگیرد و به سمت سرمایه‌گذاری در تولید حرکت کند.
■ **اصلاح ساختارهای مالی، حلقه اصلی بیسسته پیشنهادی**
بخش مهمی از این بیسسته به اصلاح نظام تأمین اجتماعی اختصاص یافته و پیشنهاد ارائه‌شده بر جایگزینی تدریجی الگوی مالیات‌محور به جای الگوی حق‌بیمه‌محور استوار شده است. بر پایه این دیدگاه، منابع حمایت‌های اجتماعی باید در آمده‌های عمومی و مالیاتی تأمین شود تا وابستگی صندوق‌های بازنشستگی به بنگاه‌های اقتصادی کاهش یابد و نقش دولت در تأمین خدمات پایه اجتماعی تقویت شود. البته اجرای چنین الگویی بدون دسترسی به اطلاعات دقیق اقتصادی خانوارها امکان‌پذیر نیست. از همین رو، تکمیل سامانه اطلاعات خانوار به عنوان یکی دیگر از محورهای بسته مطرح شده است و پیشنهاددهندگان معتقدند شناسایی دقیق وضعیت درآمدی و دارایی خانوارها، تخصیص عادلانه

گمرک با ابلاغ ضوابط جدید ارزش گذاری

واردات، تعیین ارزش گمرکی خودروهای وارداتی و تلفن‌های همراه فاقد شناسه معتبر TSC را متوقف کرد و استفاده از این شناسه را مبنای اصلی رسیدگی به پرونده‌های مشمول قرار داد. بر اساس این دستورالعمل، خودروهای ترخیص شده فاقد شناسه بازبینی می‌شوند و پرونده کالاها بدون کد معتبر برای تعیین تکلیف ارزش گمرکی به بخش‌های تخصصی مربوط ارجاع خواهد شد. ■ ■ ■

ضرورت اخذ شناسه TSC برای کالا‌های مشمول قانون ساماندهی صنعت خودرو و همچنین تلفن‌های همراه، محور اصلی دستورالعمل تازه‌ای است که از سوی گمرک ابلاغ و بااستناد به تبصره ۶ قانون الحاق موادی به قانون ساماندهی صنعت خودرو، تبصره یک ماده ۱۷ این‌همه اجرایی قانون امور گمرکی و الزامات مرتبط با سامانه همتا تدوین شده و از زمان ابلاغ، تعیین ارزش گمرکی کالا‌های مشمول بدون برخورداری از شناسه مبنا TSC را فاقد قابلیت اجرایی اعلام کرده است. بر اساس مفاد این ابلاغیه، شناسه TSC از این پس به مبنای اصلی تعیین ارزش خودروهای وارداتی و تلفن‌های همراه تبدیل می‌شود. این شناسه در سامانه‌های گمرکی برای هر کالا به صورت اختصاصی تعریف شده است و اطلاعات مربوط به مشخصات فنی، طبقه‌بندی تعرفه‌ای و ارزش مورد استناد در فرآیندهای گمرکی را دربر می‌گیرد. به گفته مسئولان شده‌اند، باید دوباره مورد بازنگری قرار گیرند. در این فرایند، ارزش‌گذاری، افزایش دقت در پرونده‌ها یا داده‌های موجود در سامانه‌های گمرکی تطبیق داده می‌شود تا وضعیت شناسه هر خودرو به صورت دقیق مشخص شود.

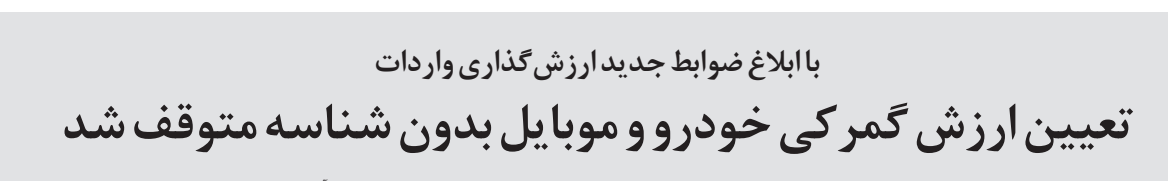
چنانچه پس از بازبینی نیز شناسه معتبر برای خودرواجراز کامل یا CBU را نیز مشخص در آمد است و مطابق ضوابط

نگاه

محل باز پرداخت تسهیلات از دست می‌دهد، توان اعطای اعتبار جدید نیز کاهش پیدا می‌کند و هزینه تأمین مالی افزایش می‌یابد.

افزایش سرمایه، نخستین راهکاری است که در اغلب برنامه‌های اصلاح نظام بانکی مطرح می‌شود، اما این اقدام به تنهایی گرهی از ناترازی باز نخواهد کرد و اگر کیفیت دارایی‌ها تغییر نکند، سرمایه جدید نیز به تدریج در همان ساختار معیوب مستهلک خواهد شد، تجربه اصلاح نظام بانکی در کشورهای مختلف نیز بر همین نکته تأکید دارد که بازسازی سرمایه باید هم‌زمان با اصلاح ترکیب دارایی‌ها، کاهش مطالبات غیر جاری و اصلاح شیوه‌اعطای تسهیلات انجام شود.

از طرفی نسبت کفایت سرمایه یکی از مهم‌ترین شاخص‌های سنجش سلامت بانک‌ها به شمار می‌آید و استانداردهای کمیته بال حداقل‌هایی را برای این نسبت تعیین کرده‌اند تا بانک در برابر زیان‌های پیش‌بینی‌نشده توان مقاومت

گمرک با ابلاغ ضوابط جدید ارزش گذاری واردات

تعیین ارزش گمرکی خودرو و موبایل بدون شناسه متوقف شد

ابلاغی، خودروهای مشمول قانون ساماندهی صنعت خودرو که فاقد شناسه عینی معتبر TSC باشند، امکان تعیین ارزش گمرکی بر اساس رویه‌های گذشته را نخواهند داشت. البته این موضوع فقط به پرونده‌های جدید محدود نمی‌شود و خودروهایی را نیز در بر می‌گیرد که پیش از ابلاغ دستورالعمل از گمرکات کشور ترخیص شده‌اند.

■ **بازبینی خودروهای فاقد شناسه**

بر پایه ابلاغیه جدید، خودروهای وارداتی فاقد شناسه عینی معتبر TSC که تا پیش از تاریخ ابلاغ دستورالعمل ترخیص نشده‌اند، باید دوباره مورد بازنگری قرار گیرند. در این فرایند، اطلاعات ثبت‌شده در پرونده‌ها یا داده‌های موجود در سامانه‌های گمرکی تطبیق داده می‌شود تا وضعیت شناسه هر خودرو به صورت دقیق مشخص شود.

چنانچه پس از بازبینی نیز شناسه معتبر برای خودروهاز کامل یا CBU را نیز مشخص در آمد است و مطابق ضوابط

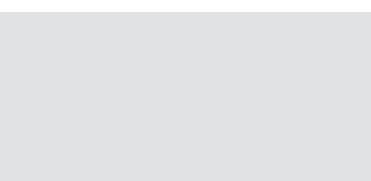
شرکت‌ها، پروژه‌های ساختمانی و دارایی‌های غیر مالی، منابعی را که باید در خدمت واسطه‌گری مالی قرار گیرد، معطوره رویه‌ور خواهد کرد و چنین وضعیتی، بانک برای حفظ فعالیت روزمره خود ناچار به جذب سپرده بان‌بخ‌های نقدشودنگی از تزایمانه را کاهش می‌دهد، بنابراین ارزش دارایی‌های مزاد، خروج از فعالیت‌های غیرمربط و تمرکز بر بانکداری حرفه‌ای، بخشی از مسیر اصلاح به شمار می‌آید.
افزافه‌برداشت از بانک مرکزی نیز پیامد مستقیم ناترازی است، نه آنکه علت معرفی شوند؛ بانک‌هایی که جریان ورودی و خروجی منابع خود را مدیریت نکنند، برای ایفای تعهدات روزانه به منابع بانک مرکزی متوسل می‌شود و تکرار این وضعیت، پایه پولی را افزایش می‌دهد و از مسیر ضریب فرایند، رشد نقدینگی را رقم می‌زند. به همین دلیل کنترل افزایش‌برداشت بدون اصلاح کیفیت دارایی‌ها، اثر پایداری بر سلامت نظام بانکی بر جای نخواهد گذاشت.

نظارت بانک مرکزی نیز باید از بررسی ظاهری صورت‌های

است. البته دیپلماسی اقتصادی نیز در این بسته جایگاه مهمی دارد چراکه توسعه همکاری‌های منطقه‌ای، استفاده از ظرفیت پیمان‌های اقتصادی، طراحی کربدورهای تجاری، کاهش وابستگی به دلار و گسترش تجارت با کشورهای همسایه، از جمله پیشنهادهایی است که برای افزایش سهم ایران در تجارت منطقه‌ای ارائه شده است. هم‌زمان، حذف انحصار در تجارت خارجی و تقویت نقش فعالان بخش خصوصی نیز مورد توجه قرار گرفته است.

اصلاح نظام قیمت‌گذاری، محور دیگری از این بسته محسوب می‌شود و پیشنهاددهندگان بر این باورند؛ قیمت‌گذاری دستوری زمینه شکل‌گیری رانت، بازارهای غیررسمی و کاهش انگیزه تولید را فراهم کرده است. از این رو، اجرای قوانین ضدانحصار، توسعه رقابت سالم و کاهش مداخلات مستقیم دولت در تعیین قیمت‌ها مورد تأکید قرار گرفته است. کوچک‌سازی دولت نیز از دیگر بخش‌های این بسته است و کاهش هزینه‌های جاری، حذف ساختارهای موازی، افزایش بهره‌وری دستگاه‌های اجرایی و تمرکز دولت بر سیاستگذاری به جای تصدی‌گری، مجموعه اقداماتی است که برای ارتقای کیفیت حکمرانی اقتصادی پیشنهاد شده است. این نگاه بر آن است که دولت با کاهش هزینه‌های غیرضروری، منابع بیشتری را به سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌ها و خدمات عمومی اختصاص دهد.

در حوزه آموزش و بهداشت نیز نقش نهادهای مردمی و غیرانتفاعی بزرگ شده است. پیشنهادها بر حفظ دسترسی عمومی به خدمات پایه، کاهش تصدی‌گری دولت و تقویت نقش نهادهای عمومی در ارائه خدمات آموزشی و درمانی استوار شده است و در ادامه همین رویکرد، احیای جایگاه وقف نیز به عنوان یکی از ابزارهای تأمین مالی خدمات عمومی پیشنهاد شده و اصلاح شیوه مدیریت موقوفات مورد تأکید قرار گرفته است. آخرین پیشنهاد این بسته به نظام وظیفه عمومی مربوط می‌شود؛ حذف خدمت اجباری و جایگزینی آن با نیروی حرفه‌ای، با هدف تسهیل ورود جوانان به بازار کار، کاهش وقفه در اشتغال و افزایش بهره‌وری سرمایه انسانی مطرح شده است. تدوین کنندگان این بسته اعتقاد دارند اجرای این سیاست، در صورت تأمین منابع مالی مورد نیاز، آثار اقتصادی و اجتماعی قابل توجهی بر جای خواهد گذاشت. وجه مشترک همه این پیشنهادها، تغییر جهت سیاستگذاری از اقدامات کوتاه‌مدت به اصلاح قواعد اداره اقتصاد است و این بسته، بازار مسکن، نظام بانکی، مالیات، تجارت، تولید، آموزش، بهداشت و ساختار دولت را اجزای یک زنجیره واحد می‌داند بر این باور است اصلاح هر بخش بدون هماهنگی با سایر بخش‌ها نتیجه مطلوبی به همراه نخواهد داشت. بر همین مبنا، دستیابی به رشد پایدار، مهار تورم، افزایش سرمایه‌گذاری و ارتقای رفاه عمومی در گرو اجرای مجموعه‌ای از اصلاحات هم‌زمان و پیوسته خواهد بود که اقتصاد کشور را بر پایه ظرفیت‌های داخلی تولیدی، رقابتی، حکمرانی کآمد و مشارکت‌گسترده مردم استوار کند.

یکی از ابزارهای اصلی مبرود اطلاعات کالاهاست و هرچه دامنه استفاده از این شناسه‌ها گسترده‌تر شود، امکان رصد کالاها، کنترل سوابق وارداتی و رسیدگی به پرونده‌ها با سرعت و دقت بیشتری انجام خواهد شد. در مقابل، کالا‌هایی که فاقد شناسه معتبر باشند، نیازمند بررسی‌های تکمیلی و ارائه مستندات بیشتری خواهند بود. کارشناس حوزه تجارت خارجی معتقدند یکسان‌سازی مبنای ارزش‌گذاری می‌تواند به کاهش اختلاف در تشخیص وارداتی کمک کند و هنگامی که تمامی پرونده‌ها بر اساس شناسه‌های مشخص و اطلاعات ثبت‌شده در بانک‌های داده گمرکی بررسی شوند، امکان برداشت‌های متفاوت از مشخصات کالاها کاهش می‌یابد و فرایند رسیدگی نیز از انسجام بیشتری برخوردار می‌شود. دستورالعمل جدید همچنین نقش اطلاعات فنی و مستندات تجاری را در فرایند تعیین ارزش پرنرنگ‌تر کرده است به طوری که واردکنندگان از این پس باید اطلاعات حاصل کنند که اطلاعات کالای وارداتی آنها با شناسه‌های ثبت‌شده در سامانه‌ها مطابقت کامل دارد، در غیر این صورت، پرونده وارد مراحل تکمیلی بررسی خواهد شد و امکان تعیین ارزش دستورالعمل، شناسه TSC به یکی از ارکان اصلی تعیین ارزش گمرکی خودروها و تلفن‌های همراه تبدیل خواهد شد و توقف تعیین ارزش برای کالا‌های فاقد شناسه معتبر، بازبینی خودروهای ترخیص‌شده بدون کد عینی و ارجاع پرونده‌های دارای نقص اطلاعات برای بررسی تخصصی، مهم‌ترین تغییرات این سند خواهد بود. از چارچوب جدید ارزش‌گذاری واردات اعمال خواهد شد که مسیر رسیدگی به پرونده‌های مشمول را بیش از گذشته به داده‌های استاندارد و شناسه‌های معتبر گره می‌زند.

اصلاح ناترازی بانک‌ها، فراتر از افزایش سرمایه

فراتر برد و افزایش مستمر کیفیت دارایی‌ها، کنترل تمرکز تسهیلات، نظارت بر معاملات با اشخاص مرتبط، سنجش ریسک نقدینگی و اجرای آزمون‌های چنین ابزارهایی هستند که در اغلب نظام‌های بانکی پیشرفته به صورت مستمر اجرا می‌شوند. بنابراین تأخیر در شناسایی ریسک، هزینه اصلاح را افزایش می‌دهد و بار آن در نهایت به دوش اقتصاد فرامی‌گیرد.

به هر روی، اصلاح ناترازی بانک‌ها یک اقدام محقق نخواهد شد و افزایش سرمایه، وصول مطالبات، خروج از بنگاهداری، ارتقای استانداردهای اعتبارسنجی، اصلاح نظام نظارتی و اضبطات مالی، اجزای یک برنامه واحد هستند و حذف هر یک از این حلقه‌ها، اثر بخشی سایر اقدامات را کاهش خواهد داد؛ بنابراین شبکه بانکی زمانی به کارکرد طبیعی خود بازمی‌گردد که ترازنامه بانک‌ها از دارایی‌های کم‌کیفیت تخلیه شود و منابع سپرده‌گذار دوباره در مسیر تأمین مالی فعالیت‌های مولد قرار گیرد.